

30. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokoonpano ja kokoukset. Kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan (10.1. 9 §) museolautakunnan puheenjohtajaksi valtionarkistonhoitajan, professori Y. Nurmion ja lautakunnan jäseniksi filosofian maisteri J. Voionmaan, rehtori H. Kontturin, rouva A. Kedon ja arkkitehti N.E. Wickbergin. Kaupunginhallitus valitsi (11.1. 71 §) edustajakseen museolautakuntaan rouva H. Meltin. Museolautakunta valitsi (30.1. 4 §) varapuheenjohtajakseen filosofian maisteri J. Voionmaan. Lautakunnan sihteerinä toimi museonhoitaja H. Helminen.

Museolautakunta kokoontui kertomusvuoden aikana 8 kertaa.

Lausunnot. Kaupunginhallituksen pyynnöstä museolautakunta antoi kertomusvuoden aikana lausunnot seuraavista asioista:

Kaupunginvaltuustolle oli lokakuun 19 p:nä 1949 esitetty Sederholmin talon kunnostamista ja käyttöä koskeva aloite, jossa ehdotettiin, että talon ulkoasu ja sisustus entisöitäisiin ja että ko. kiinteistöä käytettäisiin talon historiallisen arvon mukaisiin tarkoituksiin. Kiinteistölautakunta oli lausunnossaan huhtikuun 8 p:nä 1950 tehnyt selkoa edellä mainitussa talossa suoritetuista korjaustöistä ja ehdotti kaupunginvaltuustolle esitettäväksi, ettei aloite antaisi aihetta enempiin toimenpiteisiin. Yleisten töiden lautakunta esitti lausunnossaan tammikuun 29 p:nä, ettei se katsonut olevan edellytyksiä kaupunginjohtajan virka-asunnon järjestämiseksi ko. taloon, kuten aloitteessa oli ehdotettu. Sen sijaan yleisten töiden lautakunta esitti, että kaupunginhallitus pyytäisi museolautakunnalta lausunnon talon soveltuvaisuudesta kaupunginmuseon käyttöön tai museotoimintaa sivuaviin tarkoituksiin. Suoritettuaan käynnin ko. kiinteistössä ja käsiteltyään asiaa kahdessa kokouksessaan museolautakunta lähetti maaliskuun 21 p:nä kaupunginhallitukselle asiasta lausunnon. Siinä museolautakunta täysin yhtyi yleisten töiden lautakunnan kantaan, jonka mukaan ko. kiinteistöä kaikkein asiallisimmin voitaisiin käyttää juuri museotarkoituksiin. Lausunnossaan museolautakunta esitti suunnitelman, jonka mukaan järjestettynä ja kunnostettuna Sederholmin talo saisi historiallista arvoaan ja edustavaa luonnettaan vastaavan tehtävän samalla kun kaupunginmuseo saisi toiminralleen erittäin tarpeellista lisätilaa. Museolautakunta ehdotti, että ns. Sederholmin talon vanha rakennus annettaisiin kaupunginmuseon käytettäväksi niin pian, kuin siinä nyt sijaitsevat viirastot ym. voitaisiin siirtää muuante. Kaupunginvaltuusto käsitteli kokouksessaan (29.8. 547 §) vt. Schybergsonin ym. aloitetta Sederholmin talon käyttämisestä ja hoidosta. Kaupunginhallitus katsoi, ettei nykyoloissa ollut mahdollista ryhtyä po. taloa entistämään ja käyttämään museotarkoituksiin, koska kaikki käytettävissä olevat huonetilat vielä pitkän aikaa oli käytettävä viirastotarkoituksiin. Kaupunginvaltuusto päätti, ettei aloite antanut aihetta toimenpiteisiin.

Työtehtötoimiston pyydettyä selvitystä kaupunginmuseon henkilökuntatilanteesta, museolautakunta esitti tammikuun 18 p:nä, että kassanhoitajan virka vakinaistettaisiin ja että virka samassa yhteydessä muutettaisiin kokopäiväviraksi. Kaupunginhallitukselle elokuun 14 p:nä lähettämässään lausunnossa museolautakunta esitti, että kaupunginmuseon kassanhoitajan virka vakinais-

tettaisiin ja muutettaisiin 18. palkkaluokkaan kuuluvaksi kokopäiväviraksi; sekä että 2 museonvartija-siivoojaa edelleen pidettäisiin osapäivätyössä tilapäisinä viranhaltijoina.

Kaupunginvaltuuston (28.11. 768 §) tekemien päätösten mukaan kaupunginmuseon 2 museonvartija-siivoojaa ovat virkasuhteessa vain maaliskuun 1 p:ään 1952 saakka. Heidän palveluksensa jatkuu työsuhteena maaliskuun 1 p:stä 1952 lukien. Kassanhoitajan virka pysytettiin ennallaan.

Palkkalautakunta oli kesäkuun 19 p:nä lähettänyt museonhoitajalle lausunnon antamista varten ehdotuksen luetteloksi virkasäännön 31 §:n 4 momentissa tarkoitetuista hallinnollisesti johtavista viranhaltijoista, jotka eivät saa ylityökorvauksia. Ehdotuksen johdosta ei museonhoitajalla ollut mitään huomauttamista.

Aloitteet ja esitykset. Museolautakunta teki kertomusvuoden aikana toimialaansa kuuluvista asioista kaupunginhallitukselle seuraavat aloitteet ja esitykset:

Kaupunginmuseon paloturvallisuuden järjestämistä koskeva, kaupunginhallitukselle tammikuun 20 p:nä lähetetty esitys, jonka johdosta kaupunginhallitus päätti (11.10. 2571 §) merkitä v:n 1952 talousarvioehdotukseensa 5 823 000 mk:n suuruisen määrärahan kaupunginmuseon kunnostamista varten.

Poliisin neuvontatoimiston museolautakunnan pyynnöstä annettua helmikuun 6 p:nä lausunnon varahälytyslaitteiden järjestämisestä kaupunginmuseoon lautakunta esitti kaupunginhallitukselle maaliskuun 3 p:nä lähettämässään aloitteessa, että kaupunginhallitus antaisi varustaa kaupunginmuseon sellaisin varahälytyslaittein, joiden suojaamina kaupunginmuseon saamat arvokkaat ja yleisöä kiinnostavat kulta- ja hopeaesinelahjoitukset voitaisiin asettaa vuosikausien varastoinnin jälkeen kokoelemiin näytteille.

Museolautakunnan esityksestä kaupunginhallitus päätti (24.5. 1400 §) myöntää museonhoitaja H. Helmiselle matka-apurahana 50 000 mk Ruotsin ja Tanskan museoihin tehtävää opintomatkaa varten. Matkalta palattuaan museonhoitaja antoi syyskuun 25 p:nä kaupunginhallitukselle matkakertomuksen, jossa hän selosti opintojaan, yhteensä 25 Ruotsin ja Tanskan museoissa heinäkuun 25 ja syyskuun 3 p:n välisenä aikana. Matkakertomukseen liittyi luettelo niistä museoista, jotka olivat lahjoittaneet yhteensä n. 200 numeroa kirjallisuutta ja kuvia kokoelmistaan Helsingin kaupungin museon kirjastoon.

Kaupunginhallitus lahjoitti museonhoitajan esityksestä Stockholms stadsmuseum'in ja Københavns Bymuseum'in kirjastoon teoksen Helsingfors Stads Historia I, II, III.

Poliisilaitoksen kansliassa Aleksanterinkadun 22:ssa oli korjaustöiden yhteydessä tullut seinäpaperikerroksen alta esille seinämaalauksia. Asian-tuntijat totesivat niiden olevan peräisin suunnilleen v:ilta 1884-94. Kaupunginhallitus päätti museolautakunnan esityksestä marraskuun 1 p:nä antaa rakennustoimiston talorakennusosaston tehtäväksi suorittaa ko. kansliahuoneen entisöimisen ja myönsi 380 000 mk töiden maksamista varten.

Edustus. Kaupunginhallitus tarjosi kaupunginkellarissa illalliset huhtikuun 5 p:nä Stockholms stadsmuseum'in ensimmäiselle antikvaarille, tohtori T. Nordbergille sekä museolautakunnalle ja Suomen muinaisyhdistyksen edustajille.

Museolautakunta lähetti edesmenneen arkkitehti N. Wasastjernan hautaus-tilaisuuteen marraskuun 20 p:nä lautakunnan ja kaupunginmuseon puolesta adressin. Arkkitehti N. Wasastjerna oli toiminut kaupunginmuseon intendenttinä v:sta 1913 v:een 1920.

Henkilökunta. Kaupunginmuseon henkilökunnassa ei kertomusvuoden aikana tapahtunut muutoksia.

Kaupunginvaltuusto päätti museolautakunnan esityksestä (29.8. 525 §) muuttaa kaupunginmuseon vahtimestarin viran nimityksen nimitykseksi talonmiesvahtimestari ja siirtää sanotun viran 21. palkkaluokkaan syyskuun 1 p:stä lukien. Talonmiesvahtimestaria varten vahvistettiin samassa yhteydessä tehtävälutelo, sitten kun järjestelytoimisto oli museolautakunnan pyynnöstä suorittanut vahtimestarin virkatehtäviä koskevan työntutkimuksen ja laatinut ehdotuksen po. tehtäväluteloksi.

Huoneisto. Museorakennuksessa Hakasalmen huvilassa suoritettiin loka- ja marraskuussa rakennustoimiston talorakennusosaston toimesta perusteellisia ikkunoiden ja ikkunapuitteiden korjaus- ja maalaustöitä.

Museoalueen ulkovalaistus uusittiin johtamalla Mannerheimintien katuvalaistusverkosta sivujohto museon pihaan.

Museon toiminta. Kaupunginmuseon toimisto palveli päivittäin tutkijoita ja opiskelijoita sekä kaikkia muita, jotka tarvitsivat museon kuva-arkistoa ja kirjastoa. Yhä useammat helsinkiläiset laitokset ja yhtymät, liikkeet ja yksityishenkilöt kääntyivät museon puoleen tarvitessaan tietoja ja kuva-aineista esim. sen rakennuksen tai kaupunginosan historiasta, jossa asianomainen liike, toimipaikka tai koti nyt sijaitsee. Tästä yleisön kotiseutuharrastuksesta museolle oli ollut hyötyä siten, että kuva-arkiston valokuvanegatiivikokoelmaa oli saatu kartutetuksi kuvien tilaajien laskuun. Joka päivä museosta oli puhelimitse tiedusteltu Helsingin historiaa, Helsinkiä kuvaavaa taidetta, Helsingin muistomerkkejä, nähtävyyksiä yms. koskevia asioita.

Kaupunginmuseossa kirjattiin kertomusvuonna 211 museosta lähetettyä ja 162 museoon saapunutta kirjettä.

Kertomusvuoden aikana kunnostettiin kokoelmien hoitoon myönnetyllä määrärahalla museolle kuuluvaa puvustoa ja tekstiilejä, mm. Helsingin vanhan raatihuoneen hyvin hauraksi kuluneet liinat. Taiteilija O. Niemi korjasi ja puhdisti yhteensä 7 öljymaalausta, joista varsinkin ravintola Kappelissa aikoinaan sijainneet Eteläsatamaa esittävät F. Mexmontanin maalaukset v:ltä 1896 olivat suuritöisiä ja veivät paljon aikaa. Museon kokoelmiin kuuluvat mitalit ja rahat puhdistettiin, numeroitiin ja asetettiin uudelleen järjestettyinä näytteille. Kultaajamestari A. Savolainen kunnosti kaksi vanhaa peiliä. Muutamia rintakuvien jalustoja uusittiin.

Kuvalaattakokoelmat puhdistettiin ja siveltiin asfalttilakalla sekä numeroitiin. Kuvalaattoja varten hankittiin kaappi, johon laatat järjestettiin. Niitä koskevasta kortistosta saatiin osa valmiiksi.

Valokuvakokoelman vanhimpia levyjä, joissa havaittiin vioittumia, hoidettiin ja osittain valokuvattiin uudelleen. Suurin työ kuva-arkiston hoidossa oli arkiston uudelleen järjestäminen ja luettelointi suomenkielisten hakuosojen mukaan. Tämän työn yhteydessä kuva kovalta tutkittiin ja tarkastettiin rakennusten sijainti nykyisessä asemakaavassa. Helsingin kaupungin historiateoksen seuraavan osan kuvitusta varten teetettiin museon kuva-arkistosta valittu kokoelma.

Valmisteilla olevista erikoiskortistoista mainittakoon Helsingissä sijaitsevia muistomerkkejä ja kuvapatsaita koskeva kortisto, jonka laatiminen pantiin alueille.

Museon kirjaston ja arkiston hoitoa varten hankittiin kansioita. Niihin järjestettiin sellaiset niteet, joita ei voi, eikä kannata sidottaa, mutta jotka avohylläillä muuten turmeltuisivat. Myös sanomalehtileikekokoelmaa varten hankittiin kansioita, joten tämän kokoelman luettelointi voitiin aloittaa.

Kokoelmien kartuttamiseen myönnetyllä määrärahalla ostettiin paitsi museolle tarjottuja vanhoja ja harvinaisia valokuvia myös sellaisia kuvia, jotka esittivät tärkeimpiä kertomusvuoden tapahtumia Helsingissä. Mahdollisuuksien mukaan valokuvattiin myöskin sellaiset rakennukset, jotka kertomusvuoden aikana purettiin. Kaupungin vanhimmista liikkeiden kilvistä saatiin alulle kuvakokoelma. Samoin kaupungin omistamista arvoesineistä, kuten vanhoista huonekaluista, kelloista ym. Niinpä museo valokuvautti maistraatin istuntosalissa olevat huonekalut, kellon ja vanhan raamatun.

Kaupunginmuseon kokoelmiin saatiin kertomusvuoden aikana lahjaksi tai hankittiin 2 232 esinettä. Nämä jakautuivat seuraavasti: kirjallisuutta 98, karttoja ja asemakaavoja 2, rakennuspiirustuksia 6, opaskirjoja, kuvasarjoja ja postikortteja 235, valokuvia 680, valokuvanegatiiveja 236, maalauksia, piirroksia ja grafiikkaa 98, veistoksia 1, pienoismalleja 1, sinettejä ja leimasimia 173, virka-ym. merkkejä 15, mitalia ja rahoja 37, huonekaluja 7, lasia, porsliinia, tinaa ja hopeaa 6, talouskaluja 2, ammuksia 15, virkapukuja ja virkapuvun osia 3, pukuja ja puvuston osia sekä käsitöitä 27, leikkikaluja ja koriste-esineitä 8, maalöytöjä ja esihistoriallisia kokoelmia 5, rakennuksenosia 7 sekä adresseja, käsikirjoituksia ja arkistoinesta 570.

Kaupunginmuseon kokoelmia kartuttivat kertomusvuonna lahjoituksin seurasivat henkilöt, laitokset ja yhdistykset:

Arkkitehti B. Aminoff, tarkastaja V. Antila, rouva E. Bruun, ekonomi G.A. Englund, puuseppä J. Eriksson, talousneuvos H. Gebhard, neiti E. Granberg, kaupunginarkisto, kaupunginhallitus, huoltolautakunta, 1. huoltokanslia, Helsingin maalaiskunta, Helsinki-Seura, lämmittäjä A. Hynninen, Hämeen museo, Hämeenlinnan museo, asemapäällikkö O.V. Ikonen, koululainen P. Juntunen, rehtori H. Kontturi, tuomari L. Korpinen, urakoitsija P. Koskiruoho, Kulutusosuuskuntien keskusliitto, koululainen S. Laakso, rouva E. Lucander, toimis-

toivirkailija V.V. Mohell, rouva T. Nylund, neiti H. Oikero, Osuusliike Elanto, Osuustukkukaupan mainososasto, toimistoapulainen T. Partanen, Perkko oy, Rautatiekirjakauppa, tohtori M. Sadeniemi, insinööri S. Schalin, Sotahuudon toimitus, neiti A. Schönfelder, Singer Sewing Machine Company, Sotamuseo, kaivertaja R. Sjöblomin kuolinpesä, Suomen arkkitehtiliitto, Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapaino oy, Svenska fruntimmersföreningen, konttoripäällikkö J. Vesa sekä Yhtyneet kuvalehdet.

Tähän luetteloon eivät sisälly ne Ruotsin ja Tanskan museot, joiden lahjoittama kirjallisuus luettiin museonhoitajan matkakertomuksessa.

Museon kokoelmiin ostetuista esineistä ansaitsi erikoisen maininnan 1600-luvun tyyppiä oleva hopeoitu pikari, jonka työn tekijä K. Hietanen oli löytänyt maasta Limingantien päässä olevalta puutarha-alueelta. Kaksi 1860-luvulta peräisin olevaa ikkunankaihdinta, joiden kuva-aiheina olivat Kappeli ja Kaartin kasarmi, ovat myös harvinaisuuksina kiintoisia.

Kertomusvuonna ostettiin museoon kaksi öljymaalausta: Kaivohuonetta v. 1931 esittävä William Lönnbergin maalaus ja Einari Vehmaksen v. 1949 maalama kaupunkikuva, joka esitti Etelärannan nyt jo hävinneitä rakennuksia Suomen teollisuusliiton tontilla.

Museonhoitajan laatima kaupunginmuseon opaskirjan käsikirjoitus, joka sisälsi 60 konekirjoitettua sivua, valmistui joulukuussa ja hyväksyttiin painettavaksi. V. 1929 ilmestynyt museon opas myytiin loppuun jo v. 1946.

Kaupunginmuseo lähetti kertomusvuonna valtion lisenssitoimikunnalle kolme valuutta-anomusta kaupunginmuseota esittäviin postikortteihin tarvittavien valokuvauspaperien hankintaa varten Belgiasta. Kolmas anomus johti myönteiseen tulokseen, joten kaupunginmuseo voi v:n 1952 määrärahalta valmistuttaa museossa myytäväksi museorakennusta ja museon kokoelmia esittäviä postikortteja, joita yleisö oli usein tiedustellut ostaakseen.

Kaupunginmuseossa kävi kertomusvuonna yhteensä 10 987 henkilöä, joista maksavia 3 656 ja maksuttomina päivinä tai opintotarkoituksissa käyneitä 7 331 henkilöä.

Helsingin opettajayhdistyksen kotiseutukurssit lisäsivät huomattavasti koulujen museonharrastusta ja opettajien taitoa käyttää museon kokoelmia hyväksi historianopetuksessa ja muussa koulutyössä. Myös monille ammattikouluille ja -kurseille oli apua museon kokoelmista. Yhteensä 62 luokkaa ja ryhmää sai opastusta museossa sen tavallisina aukioloaikoina ja 11 ryhmää erikoisesti järjestettyinä luentoaikoina. Näistä mainittakoon: Helsingin kaupungin opaskerho, Helsingin työväenopisto, Wärtsilä-yhtymä oy:n konepajakoulu, Meri-Ik:n kanta-aliupseerien peruskurssi, Helsingin diakonissalaitoksen oppilaskunta, Helsingin talouskoulu sekä Helsingin kreikkalaiskatolinen pappiseinaari.

Loka- ja marraskuun aikana, jolloin muina vuosina oli runsaimmin opastuksia museon kokoelmissa, oli kertomusvuonna pakko rajoittaa ryhmiä vastaanottoa ja niille luennoimista sen takia, että kokoelmahuoneissa oli käynnissä ikkunoiden korjaus ja maalaus. Tämä seikka vähensi jonkin verran kävijäin lukumäärää aikaisempiin vuosin verrattuna.

Opaskerhon pyynnöstä museonhoitaja otti osaa oppaiden koulutukseen pitämällä opaskerhon jäsenille useita luentoja kaupunginmuseossa ja Lapinlahden kansakoulussa järjestetyillä Olympia-oppaiden valmentajain kurseilla.

Kaupunginmuseon kokoelmat pidettiin avoimna yleisölle sunnuntaisin, maanantaisin, tiistaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 12-15 ja torstaisin klo 17-20, pääsymaksun ollessa 20 mk. Koululaiset ja opintoryhmät pääsivät museoon ilmaiseksi ja torstaisin oli pääsy kokoelmiin kaikille museossa kävijöille maksuton. Pääsylipuista kertyi kertomusvuonna tuloja 73 120 mk. Museon julkaisujen myynti tuotti 3 615 mk. Tuloja oli yhteensä 76 735 mk.

Kalustohankinnat. Vuoden aikana saapui edellisenä vuonna vuokrattu tabulaattori. Kaksi käsikäyttöistä lävistyskonetta vaihdettiin automaattisiin koneisiin. Vuoden aikana hankittiin 1 yleislaskukone, 1 yhteenlaskukone, 1 kirjoituskone, 2 kirjoituspöytä, 1 kirjoitustuoli, 2 tukituaelia, 6 hyllyä ja 1 sälekaihdin. Uudishankintojen arvo oli 545 560 mk.

Kirjasto lisääntyi vuoden aikana 506 numerolla. Kirjallisuuden vaihtoa lukuisten kotimaisten ja ulkomaisten virastojen kanssa jatkettiin. Myös kaupungin laitosten kirjallisuuden luettelointi jatkui.

Lähetysten lukumäärä oli 8 147 (1950: 6 497), mistä lähetettyjä kirjeitä 1 628 (1 495) ja jaettuja julkaisuja 6 519 (5 002).